Il-Qabża Poetika Kunfidenti ta' Henry Holland
Pinzellati ta' Natura Kritika dwar *L-Artist tat-Trapiż*

Olivia Borg

Introduzzjoni

Henry Holland (t.1957) huwa wieħed mill-aktar awturi vibranti u inċiżivi li għandna. Il-ġabra ta' poeżiji *L-Artist tat-Trapiż*, ippubblikata fl-1996, tipproponi stil ġdid ta' kitba, tant li f'xi waqtiet donnha li l-lingwa informali tal-bar sabet ruħha fil-poeżija biex iġġeddidha. Adrian Grima jsostni li "Ix-xogħol li jimmarka l-bidu tal-mewġa l-ġdida fil-letteratura Maltija hija l-ġabra żgħira ta' poeżiji ta' Henry Holland, aktarx mhux daqshekk magħrufa, *L-Artist tat-Trapiż*" (Grima, *Maltese Literature – The New Writing*).

B'mod simplistiku, il-letteratura Maltija tinqasam f'żewġ epoki distinti: l-epoka ta' qabel l-Indipendenza, li kienet dominata mil-letteratura Romantika b'Dun Karm bħala l-esponent ewlieni, u l-epoka ta' wara l-Indipendenza, li rreaġixxiet għall-forom riġidi użati mill-epoka preċedenti u rreaġixxiet ukoll għall-idealizzazzjoni tan-nazzjon. Hemm ukoll din il-mewġa l-ġdida ta' awturi, b'numru sostanzjali minnhom nisa, li bdiet tagħmel ħoss fid-disgħinijiet u għadha tiffjorixxi, sew lokalment u anke internazzjonalment u qed tipproduċi letteratura rikka u kumplessa b'temi soċjali u anke b'influwenzi ta' kittieba Maltin li għexu barra. Naturalment, il-klassifikazzjoni hi biss mezz faċli kif aħna nispjegaw l-attività letterarja mgħoddija u preżenti u spiss ikun hemm ħafna ħoloq bejn kategorija u oħra.

Grima jsostni li f'din il-ġabra ta' Holland u anke f'poeżiji oħrajn tiegħu, il-qarrejja jsibu "vuċi letterarja li wieħed ma jistax ipoġġiha qalb dik tal-awturi stabbiliti" (Grima, *Maltese Literature – The New Writing*). Hija ġabra innovattiva b'vuċi friska, b'lingwaġġ sinċier waqt li fl-istess ħin mhux tas-soltu.

Awtoskavi

Holland sikwit jiskava l-memorja biex isawwar awtoritratt. Fil-fatt, jispikka l-użu rikorrenti tal-ewwel persuna. Wieħed mill-preġji tal-poeżija tiegħu hu li tgħid dak li hu, anke jekk forsi hu dak li ma nixtiqux jew ma rridux nisimgħu. Fiha hemm bniedem jikwi bl-intensità emottiva li jħoss il-ħtieġa profonda li jagħti forma artistika lit-tiġrib biex forsi jasal biex jifhem u jaċċetta lilu nnifsu u jissaffa fi vjaġġ katartiku waqt li jkompli jissaħħaħ. Oliver Friggieri jisħaq li "Jekk il-letteratura hi mbiegħda mill-ħajja, hi aljenazzjoni li tissokta tkabbar il-problema tal-bniedem biex jifhem lilu nnifsu u d-dinja li ġie fiha" (Friggieri, *L-Idea tal-Letteratura* 6). Waħda minn dawn is-sitwazzjonijiet skomdi li jesprimi Holland huma l-biża' mill-mhux magħruf, sikwit simbolizzat mid-dlam jew mis-silenzju. Xhieda ewlenija ta' dan hi 'Corrida' li tieqaf ħabta u sabta biċ-ċiklist li madankollu ma jaqtax qalbu u jibqa' "jaqdef għal ġod-dlam" (Holland 1).

Holland jiġi wiċċ imb wiċċ mal-eżistenza u minflok jaħrabha, ironikament, jissaħħaħ spiritwalment u jsib il-kuraġġ biex jerfa' l-ankri u jkompli l-vjaġġ, anke meta ffaċċjat bir-realtà tal-mewt kif jidher f''Mentor' meta jpoġġi quddiemna l-protagonist li "Ħassu ħażin kien tiela' t-taraġ" (2) u jikteb "Ħtafnieh sew jien u xi tnejn oħra - / Għadni nħoss it-tregħid tremend / Ta' laħmu jirvella u l-karba mrażżna" (2). Bħal f'ħafna mix-xogħlijiet tiegħu, jirnexxilu joħroġ is-senswalità tal-kliem billi anke jnissel kliem ġdid meta pereżempju jgħid "U jbellahni kif kien kapaċi jerġa' jitteffel" (2) b'referenza għall-protagonist vulnerabbli, li bħal tifel, jiddependi minn ħaddieħor. Din is-saħħa interna tidher anke f''Infern' bil-poeta konxju li "se tasal, / is-sabta inevitabbli" iżda "Wara kollox / kollox hu xejn" u hu xorta waħda jħoss il-bżonn li jkompli "l-mixja għamja" (29). L-effett ewlieni li juri d-determinazzjoni tal-poeta jintlaħaq permezz tal-anadiplosi jiġifieri "ir-ritorn, fil-bidu ta' vers jew ta' frażi, lejn kelma li tagħlaq il-vers jew il-frażi ta' qabel" (Friggieri, *Dizzjunarju ta' Termini Letterarji* 43) u l-paradoss

jiġifieri "stqarrija li minn barra tidher kontradittorja, waqt li għandha sens li jorbot flimkien liż-żewġ elementi opposti" (540). L-istess saħħa tispikka wkoll f''L-Alla tas-Snuker' meta jikteb "U x'nagħmel Jien? / Nibki Jien? / Inċedilu le;" frażi li l-poeta jużaha anke bħala ritornell (Holland 22).

Lill-poeta, ir-realtà aħħarija tal-mewt la trażżan l-attitudni tiegħu u lanqas il-lingwaġġ li juża. Pereżempju, 'Kantiku *(Lil David)*' tiftaħ b'allużjoni impliċita għal 'The Collar' ta' George Herbert (1593-1633) li wkoll hija lment li ħiereġ mill-vuċi ta' ruħ li qed tiġġieled kontra r-restrizzjonijiet li jxekkluha.

I struck the board and cried, "No more;
I will abroad!"

Ma jistax isib sabar fi ħdan dawn ir-restrizzjonijiet li jikkaratterizzaw il-ħajja umana u għalhekk jiftaħ b'ġest drammatiku u anke b'sens ta' ftaħir u b'ton kollokjali għax lil dawn ir-restrizzjonijiet donnu rnexxielu, imqar għal ftit, jegħlibhom.

Xbajt u ddejjaqt!
Iffirmajt u tlaqt 'il barra – (Holland 24).

F'din il-poeżija kontinwament juża l-kelma "Glorja" biex jevoka dan is-sens ta' ħelsien.

U Glorja lil David,
Li llum ma marx skola, bħali,
U waqt li nilgħab miegħu, xħin ifettillu,
Iħares lejja u jinfexx jgħannaqni u jbusni,
Hekk, għalxejn b'xejn! (Holland 25).

Madankollu, hawn ifiġġ paradoss għax waqt li l-poeżija ta' Holland tipprovoka l-intellett, irid juri wkoll li m'għandux ikollna soluzzjoni għal dak kollu li jiġri u lanqas il-letteratura ma tinsab hemm biex toffri s-soluzzjonijiet. In-nuqqas ta' ideoloġija huwa preċiżament dak li jkisser ir-riġidità. Wara kollox "Jekk il-ħajja hi dinamika u kuntrastuża, hekk hi, jew għandha tkun, il-letteratura" (Ebejer ix).

Ħafna mill-personaġġi li jiffullaw dawn il-poeżiji huma proprju erwieħ

li sikwit għandhom kilba kbira biex jimlew il-vojt ta' qalbhom għalkemm, ironikament, donnhom li ma jsibu serħan imkien, lanqas f'Alla. Madankollu, ma jaqtgħux qalbhom u għax huma determinati, iħossuhom komdi "bla dmugħ" (Holland 29). Waħda minn dawn l-erwieħ mitlufa, li ħadd ma jaf biha, hija dik tal-poeta Irlandiż fil-poeżija bl-istess isem. Dan "Ma kienx, żgur, minn dawk il-famużi, tajbin" u daħal f'dan il-bar "b'ħarstu kiebja" iżda l-poeta stess jirrikonoxxi t-talent ta' din ir-ruħ modesta u kważi jgħir għall-ħila poetika ta' dan ir-raġel meta jikteb "Li kieku mhux għax xrobt kont naħlef / li fil-mera mtappna wiċċi ħdar" (18). Min-naħa l-oħra, il-kelma "ħdar" jista' jkun ukoll li hi traduzzjoni letterali ta' '*green*' jiġifieri 'mingħajr esperjenza.' L-idea wara din l-espressjoni ġejja mill-fatt li meta frotta tkun għadha ħadra, ifisser li mhix misjura. Jista' jkun li l-poeta, minkejja li kien xorob u f'moħħu kellu "tagħsida sħiħa," qed jagħraf kemm hu bla esperjenza u immatur meta mqabbel ma' dan il-poeta Irlandiż, anke għax iġġudikah mal-ewwel daqqa t'għajn (18). Din l-ambigwità fit-tifsir jissuġġeriha Holland stess bl-immaġni tal-"mera mtappna" li ma tirriproduċix dehra ċara u preċiża.

Il-poeżija li tagħti t-titlu lil din il-ġabra tixhed eżattament il-missjoni ta' Holland, dik li bħall-artist tat-trapiż jixtieq li "għal darba jtir!" (15). Jixtieq li [j]imraħ u [j]għanni mal-erbat irjieħ! (15). Jixtieq li jħaddem l-elastiċità tal-lingwa. Bħall-artist tat-trapiż, Holland hu dak li jirriskja u jiddubita qabel jieħu l-qabża finali.

Minkejja li dawn il-poeżiji spiss jieħdu l-forma djarjistika ta' rakkont ġewwieni u li biex tifhmu jrid ikollok il-privileġġ li tkun fuq ġewwa u anke ta' ġewwa, xorta għandhom dak l-element ta' universalità li jeħodhom lil hinn minn sempliċiment vrus konfessjonali ta' ħsus u ġrajjiet waqt li jibqgħu miftuħa għal għadd ta' interpretazzjonijiet.

"Maal-ta! Maal-ta!"[1]

Fattur li jispikka ħafna fil-poeżija ta' Holland hu l-parodija u l-ironija bil-versi patrijottiċi tal-poeti tal-ġenerazzjonijiet preċedenti. Pereżempju, 'Déjà Vu' tiftaħ b'allużjoni espliċita għal 'Jum ir-Rebħ' ta' Rużar Briffa. Briffa jeħodna f'Marzu tal-

1 Kwotazzjoni meħuda mill-poeżija 'Déjà Vu' (Holland, *L-Artist tat-Trapiż* 12).

1945 meta Malta lagħbet kontra l-Hajduk Split, klabb Jugoslav, u ndaqq l-Innu Ingliż minflok l-Innu Malti. Holland ukoll jirreferi għall-partita li Malta lagħbet kontra l-Italja fis-6 ta' Diċembru tal-1986 meta dakinhar Malta tilfet "tnejn b'xejn" (12). Holland jagħmel anke referenza għall-qtil ta' Raymond Caruana fil-Gudja l-lejl ta' qabel u jfakkar b'sarkażmu li fid-19 ta' Diċembru 1992 Malta kienet se terġa' tilgħab kontra l-Italja iżda dakinhar xorta reġgħet tilfet bl-iskor ta' tnejn b'wieħed favur l-Italja. Donnu li Holland irid jgħid li bħala poplu, aħna dejjem kellna nbaxxu rasna għall-qawwa ta' ħaddieħor f'kull qasam bit-titlu ta' din il-poeżija jkompli jindika dan.

F''Jum ir-Rebħa' mbagħad jirreferi għall-firda li l-politika dejjem ġabet fostna waqt li jfakkar li "Aħna Maltin!" u b'element ta' dispjaċir jgħid "Illum neżlin ħerqana fit-triq li m'għadhiex tagħna" (11). Ir-rima interna f'dan il-vers tkompli turi x-xenqa tal-poeta għall-għaqda nazzjonali waqt li tkompli tenfasizza xenarju, li sfortunatament, għalkemm hu negattiv, hu realistiku għall-aħħar. Anke f''Każ Mentali,' il-poeta jikkritika l-ambjent Malti li hu mimli pretensjonijiet u li jekk tfittex li tkun int, tingħadd b'miġnun. Hekk ġralu l-protagonist f'din il-poeżija tant li sal-aħħar naqraw li "Ċemplu ta' Mount Carmel. Ġejjin għalih" (16). Hawn naraw li Holland uża l-korsiv bi skop; donnu biex jagħmel distinzjoni bejn ix-xewqa tiegħu li jirrenjaw l-oriġinalità u l-awtentiċità u r-realtà kiefra li toħnoq kulma hu differenti. L-idea jaċċenna għaliha wkoll Donata, "il-mazzarell żagħżugħ" li jistieden lil Gezzu, "il-brimba għaqlija" fil-ħrafa allegorika għall-kbar ta' Alfred Buttigieg bl-istess isem, biex jivvjaġġa miegħu 'l bogħod ħalli jkun jista' jwettaq il-ħolm tiegħu. Fi kliem Donata, "Imsejknin ħuti, m'għandhomx moħħ biex jiddubitaw. Għalhekk jibqgħu mwaħħlin mal-post fejn twieldu, irrassenjati li jtemmu ħajjithom f'xitwa qalila" (32). Gezzu "kien imsawwar b'għerf li seta' jgħollih mill-bqija ta' ħutu" (7) u bħal ħafna mill-vuċijiet preżenti fil-pinna ta' Holland "ma kellux ħajta fi lsienu" (9). Il-poeżija 'Każ Mentali' b'mod mill-aktar sinċier u b'ton ta' protesta tiġbor fiha l-problemi li mhux biss iħabbat wiċċu magħhom l-individwu kreattiv u b'inizjattiva iżda anke dawk li kultant qed tħabbat wiċċha magħhom il-letteratura Maltija, anke fi żmienna, li ssib min jordomha jekk tkun se xxellef difirha mal-*istatus quo*. Jista' jkun ukoll li din hi waħda mir-raġunijiet għaliex dan il-ktieb stess, qatt ma ngħata l-attenzjoni li tixraqlu.

Leħen oriġinali rrid insib. Jew niskot.
Mank fqir, itemtem jew beżgħan.
Ma rridx inżid mal-paroli mħaxxna
Bil-meraq tas-sentimentaliżmu rħis
Fuq patrija, reliġjon, lingwa (Ħaqq il-patrija!
Ħaqq ir-reliġjon! Ħaqq il-lingwa!); Kalandra
Tal-medjokrità u l-moraliżmu faċli; Stupru
Tal-verità mistura u l-ħsieb fittiex –
Aħjar kontradittorju, belhan, imħawwad,
Milli oraklu minn fuq xi sedja mbewqa
Bid-dud ifaqqas taħt il-verniċ tas-sofistrija
(Ħaqq il-Gvern! Ħaqq l-Oppożizzjoni! Ħaqq il-psewdo-
Intellettwali jippontifikaw fuq il-mezzi tal-komunikazzjoni!)
Espressjoni mneżżgħa mir-retorika tiegħi stess irrid:
[…]. (Holland 16).

Holland hu dak l-awtur "ġenwin" li ma jiġġilidx kontra ċ-ċensura iżda kontra l-irrilevanza, kontra dak li drajna u li għax drajnieh, iħallina indifferenti u jaqtgħalna l-għatx malajr. Holland hu d-differenti, ir-ribell persważ; "Ir-Rinnegat" kif tixhed il-poeżija bl-istess isem, li jirrifjuta l-konvenzjonalità u għalhekk ikanta "stunat" iżda jkollu jħallas prezz għal dan għax madwaru qed jisma' "Sebgħa u sebgħin leħen f'kor wieħed tarraxi: / 'Ġuda! Ġakbin! Viljakk!'" (31). Dawn il-versi huma mgħobbija bl-ironija għax fil-kuntest bibliku n-numru 77 ifisser perfezzjoni spiritwali, totalità jew kompletezza. Holland donnu jrid jistaqsi, min verament huwa l-ġenwin: hu, li "Fl-aħħar, Mill-aħħar" (Holland 31) u minkejja n-nuqqasijiet preżenti fih qed jagħmel l-almu tiegħu biex jibni relazzjoni ma' dan Alla jew l-oħrajn intolleranti li qed jiġġudikawh u jimbarrawh, sempliċiment għax differenti?

Imbagħad Pietru resaq lejh u qallu: "Mulej, xi kemm-il darba jrid jonqosni ħija biex jiena naħfirlu? Sa seba' darbiet?" "Ma ngħidlikx sa seba' darbiet," wieġbu Ġesù, "imma sa sebgħa u sebgħin darba." (Mt 18: 21-22).

F''Is-Salvatur,' ippubblikata fi *Ktieb għall-Ħruq* minn Inizjamed fl-2005, Holland jitkellem dwar il-Perit Mintoff u l-mit tiegħu u l-famuża distinzjoni li min mhux magħna kontra tagħna waqt li jorbot il-politika partiġġjana mad-

devozzjoni lejn is-santi ta' Kristu Redentur.

Ziti ġibditni minn widinti. Imm'għala?
Temmgħatli santa tar-Redentur:
"Busu! Dak is-Salvatur!" (46).

Iz-zija tirrappreżenta l-istaġnar fil-fehmiet u toħnoq il-mistoqsija tat-tifel innoċenti li stagħġeb kif Mintoff m'għaddiex minn quddiem id-dar tagħhom. F'din il-poeżija titħaddem it-teknika tal-paronomasja; "l-effett tal-għażla ta' kelma li għandha żewġ tifsiriet differenti," teknika li hija aktar magħrufa bħala "*pun*" jew "logħob bil-kliem" (Friggieri, *Dizzjunarju ta' Termini Letterarji* 551). Il-kelma "Salvatur" tirreferi kemm għall-Perit Mintoff li twieled proprju fil-festa tas-Salvatur, nhar is-6 t'Awwissu 1916, u li kellu dan il-laqam għax kien qed jaħdem għall-ħelsien ta' Malta u allura kien meqjus bħala l-eroj tagħha u s-Salvatur tan-nazzjon kif ukoll għal Kristu li skont it-tagħlim Nisrani huwa s-Salvatur tad-dinja. Hawn insibu referenza anke għall-karattru ta' Mimì mid-dramm *L-Interdett taħt is-Sodda* ta' Clare Azzopardi li wkoll qed tistenna s-Salvatur, iżda din id-darba qed tistenna lil dak divin wara li f'ħajjitha appoġġjat lis-Salvatur uman u minħabba f'hekk spiċċat mingħajr ebda mezz ta' identifikazzjoni fuq qabarha.

F''Sirena,' bħal f'ħafna mill-poeżiji tiegħu, Holland juża vokabolarju multidimensjonali jiġifieri vokabolarju mgħobbi bit-toqol tat-tifsir u għalhekk miftuħ għal interpretazzjonijiet differenti. Bi frak ta' influwenzi tematiċi minn 'Lil Malta tal-Lum u ta' Għada' ta' Dun Karm, Holland isostni:

Malta mara Alla jberikha,
Fuq riġlejha godlin samma fir-raxx;
B'id waħda l-libsa tross bejn kuxxtejha,
Bl-oħra żżomm ħdejha 'l uliedha jilagħbu fil-baxx (9).

Għandna immaġni kunfliġġenti ta' Malta: fuq naħa Malta "Alla jberikha," Malta onesta u moralment tajba li "l-libsa tross bejn kuxxtejha" waqt li bl-id l-oħra "żżomm ħdejha 'l uliedha jilagħbu fil-baxx." Il-frażi "fil-baxx" tista' tinftiehem li Malta hi protettiva, qed tibża' għalihom għaliex il-baxx mhux perikoluż. Iżda

jinftiehem ukoll Malta hija statika, konformista, li "żżomm" lil uliedha għax hija l-omm possessiva li tinsab komda tara lil uliedha jinħlew fil-ħmerijiet jew jaqgħu fil-vulgarità.

Dan il-vokabolarju b'tifsiriet differenti li jinseġ il-poeżija f'armonija jwassal biex jinħolqu l-qarrejja impenjati; aspett imfittex ħafna mil-letteratura kontemporanja. Il-qarrejja jitħallew jaslu għall-konklużjonijiet waħidhom, l-interpretazzjoni tat-test miktub tkun soġġettiva u allura l-qari jsir esperjenza kreattiva għax it-test la hu fiss u lanqas magħluq (Micallef viii, xi).

Il-Logħba Amoruża

Suġġetti li għall-poeti tradizzjonali kienu forma ta' ħarba, bħall-imħabba, hawn ifissru wġigħ jew ma jagħtu l-ebda sodisfazzjon. Holland jiddefamiljarizza l-immaġni u jirrendihom oriġinali. F''Ċiċri' ir-relazzjoni mas-sess oppost ukoll twassal għad-dubju għax tirriduċi r-relazzjoni f'logħba li tħalli lil waħda mill-partijiet inċerti meta jsostni "Sraqt tnejn fil-but - / Noffrihomlok għada" (4). F''Gotika' għandna l-poeta ddispjaċut li qatt ma rnexxielu jlaħħam din ir-relazzjoni u issa hemm biss "Friefet il-lejl fl-irkejjen ta' kamart[u]" li hi "kripta, kiesħa, kiesħa silġ!" (5). Għandna l-bniedem li jixtieq ireġġa' l-arloġġ lura ħalli jagħraf il-wiċċ "sfukat" (5).

Anke f''Il-Milied tal-Għażeb' il-ġuvni solitarju jgħaddi l-lejl tal-Milied jitqalleb, imtaqqal mill-mistoqsija "Żbaljajt?" meta jiġi wiċċ imb wiċċ mar-realtà ta' azzjonitu (6). Huwa jinsab "'Il bogħod mill-għagħa u l-ħamba tan-nies" u jakkumpanjawh hemm biss "il-konsenturi ta' mal-ħajt" (Holland 6). F''Il-Lezzjoni tal-Letteratura' Holland ifakkar lill-mara reżistenti għall-avvanzi tiegħu fid-"dud tal-qabar" (8) u għalhekk, b'allużjoni ċara għall-poeżija *carpe diem* jiġifieri poeżija li tħeġġeġ lil dak li jkun jgħix il-mument mingħajr ma jaħseb wisq fuq il-futur ta' Andrew Marvell (1621-1687) *To His Coy Mistress,* iħeġġiġha biex ma tirrifjutahx għax skontu, l-imħabba biss tgħinu jgawdi kemm kemm iż-żmien qasir li għandu fuq din l-art. Anke f''Forsi,' Holland isostni:

Li minkejja l-Mewt tħuf madwarek,
il-qtigħ il-qalb jherrilek
is-sinsla ta' dahrek, l-Imħabba kollox:
'Nothing more, nothing less ... only Love.'
(*Ktieb għall-Ħruq* 45).

F''Irdum,' Holland jenfasizza kemm iż-żmien jaf ikun wieħed mill-akbar għedewwa tal-bniedem. F'din il-poeżija, b'allużjoni forsi remota għal 'Żagħżugħ ta' Dejjem' ta' Dun Karm, jissaħħar bis-serenità fin-natura waqt li l-aktar li jaffaxxinah hu:

Il-mewġ iħaxwex it-taħnina antika
Ta' min qatt ma jixjieħ –
Tgħirux għalih; jekk għandkom ruħ,
Ħalluh! (13).

Holland jippreżentalna l-bniedem inċert, kontradittorju u impulsiv, forsi kultant anke kapriċċuż kif jidher minn 'Il-Ġarra':

Kull meta l-ġarra bdiet timtela,
Ma' kull xita nieżla qliel, darba fill;
Jew nieżla rxiex, xahar sħiħ;
Jew kull filgħodu, in-nida ...
Kont fis-sakra mejjet.

Issa l-ġarra tqila ġebel
U l-ilma ċar iddardar

Għandi l-għatx. (17).

Din il-poeżija hija mibnija fuq il-paradossi, il-kuntrasti jew l-opposti li ilhom jikkaratterizzaw il-bniedem sa mill-bidu tal-ħolqien għax meta l-poeta kellu l-ilma kollu għad-dispożizzjoni tiegħu, huwa ma kienx għatxan iżda kien imxebba'. Mill-banda l-oħra, malli l-ilma tħammeġ, simbolu anke tal-ħajja li mhux dejjem tidħqilna, il-poeta kien għatxan, xewqan għall-ħajja.

Konklużjoni: Tentazzjoni Letterarja

Holland ma jikkonfoffax mas-silenzju u l-kompromess iżda hu parti mill-kuxjenza personali tiegħu u ta' ġensu u għalhekk dan il-ktieb jipprova jqanqal u jsaqsi. F'din il-ġabra, xejn mhu interpretat skont kriterji stabbiliti. Ħarsa lejn il-versi ħielsa u l-versi projettivi li jiddominaw dawn il-poeżiji hija biżżejjed biex wieħed jinduna b'dan. Barra minn hekk, Holland, l-awtur-kummentatur, jinqeda ħafna bin-nixxiegħa tal-kuxjenza fejn xejn mhu ovvju għax fil-mument li int taħseb li se taħfen ix-xogħol letterarju f'idejk, tinduna kemm kont żbaljat għax huwa proprju f'dak il-mument li jseħħ dak li ma kontx qed tistenna.

Għal xi qarrejja, l-esperimenti lingwistiċi u letterarji ta' Holland jafu jdarrsu jew jinħassu eċċessivi għaliex sikwit nippretendu li l-funzjoni tal-letteratura hija moralistika jew didattika u mhux kontestatorja jew interrogattiva. Għaliex f'ħajjitna, il-ġdid, id-differenti, dejjem iħassibna u jinkwetana. Holland stess hu konxju minn dan meta jistaqsi lili u lilek "kif ma nħsadtx?" (Holland 26). Fl-aħħar mill-aħħar, letteratura li ma tħassibniex b'dak li tgħid u bil-mod kif tgħidu, x'rilevanza u x'valur għandha? Naturalment, ma jfissirx li dak kollu li hu ġdid u rivoluzzjonarju huwa tajjeb. Ifisser li letteratura tajba trid tfittex dak li hu ġdid billi tkun hi. Għal Holland m'hemmx definizzjoni fissa tal-lingwa letterarja Maltija imma hemm bosta possibbiltajiet li hu jesplora u li faċilment iġibu rivoluzzjoni fis-suġġett stabbilit. B'rabta ma' dan, Julia Kristeva (t.1941) tistqarr li "*The text is a practice that could be compared to political revolution: the one brings about in the subject what the other introduces into society*" (17). Huma poeżiji li jiġbdu l-attenzjoni tagħna lejn il-lingwa, lejn is-sbuħija tal-kliem f'relazzjonijiet sorprendenti u lejn ħsejjes li jdoqqu għal widnejna.

Din hija letteratura li tattira u dan ifakkarna f'dak li jgħid iċ-Ċilen Luis Sepúlveda (t.1949) li "Ma tista' tagħmel xejn fil-letteratura jekk ma titlaqx mill-premessa fundamentali li tikteb biex tisseduċi lill-qarrejja" (36). F'dan is-sens pożittiv, tisseduċi tfisser li twaqqagħna għat-tentazzjoni li tipprovoka l-ħsieb, li tistaqsi "GĦALIEX?" u tkompli tisħaq fuq "dil-mistoqsija li titlajja / Sakemm għaddejja l-ġrajja" (19).

Biblijografija

Buttigieg, Alfred. *Gezzu*. It-2ni ediz. Malta: Klabb Kotba Maltin, 2010. Stampat.

Ebejer, Francis. "It-Turġien tal-Poeżija". *Turġien*. Ta' Rena Balzan et al. Malta: Gulf, 1983. ix-x. Stampat.

Friggieri, Oliver. *L-Idea tal-Letteratura*. Malta: Bugelli, 1986. Stampat.

Friggieri, Oliver. *Dizzjunarju ta' Termini Letterarji*. It-3et ediz. Malta: PEG, 2000. Stampat.

Grima, Adrian, ed. *Ktieb għall-Ħruq*. Malta: Inizjamed, 2005. 45. Stampat.

Grima, Adrian. "Maltese Literature – The New Writing." *The Drunken Boat* 7.3-4 (ħarifa/xitwa 2007). Internet. 27.12.13.

Herbert, George. "The Collar." *Poets.org. Academy of American Poets.* Internet. 2.1.14.

Holland, Henry. *L-Artist tat-Trapiż*. Malta: Gutenberg Press, 1996. Stampat.

Kristeva, Julia. *Revolution in Poetic Language*. Trad. Margaret Waller. New York: Columbia University Press, 1984. Stampat.

Micallef, Bernard. "s-Sensibilità Femminili bħala Djalogu mal-Ieħor". *Iżda Mhux Biss*. Ta' Maria Grech Ganado. Ed. Toni Cortis. Malta: Printwell, 1999. vii-xxxvii. Stampat.

Sant, Karm. *Il-Bibbja*. It-2ni ediz. Malta: Għaqda Biblika Maltija, 1996. Stampata.

Sepúlveda, Luis. *Raccontare, Resistere. Conversazioni con Bruno Arpaia*. Parma: Guanda, 2002. Stampat.